

HVIDOVRE LOKALHISTORIE

AVEDØRE OG HVIDOVRE

Forstads Museet / Hvidovre Lokalhistoriske Selskab
31. årgang - Nr. 1 - 2013

Indhold

<i>Nyt fra formanden</i>	<i>af Ole Asbjørn Petersen</i>	<i>Side 3</i>
<i>Farverig Thybo i Hvidovre</i>	<i>af Jens Fr. Jørgensen</i>	<i>Side 4</i>
<i>Historien om Torstengården</i>	<i>af Lars Bo Henriksen m.fl.</i>	<i>Side 11</i>
<i>Sankt Nikolaj Kirke—3 klenodier</i>	<i>af Jens Fr. Jørgensen</i>	<i>Side 14</i>
<i>Hvidovres pris</i>	<i>af Jens Fr. Jørgensen</i>	<i>Side 19</i>
<i>Information om forårsarrangementer</i>	<i>af Ole Asbjørn Petersen</i>	<i>Side 22</i>
<i>Avedøre fra sogn til sogn</i>	<i>af Jørgen Salhauge m.fl.</i>	<i>Side 24</i>
<i>En aften med Preben Kragerup</i>	<i>af Lars Bo Henriksen</i>	<i>Side 32</i>
<i>4 H i Avedøre</i>	<i>af Jens Fr. Jørgensen</i>	<i>Side 34</i>
<i>Per Arild, her er mit liv</i>	<i>af Frank Gudmann</i>	<i>Side 35</i>
<i>Arrangementer 2013</i>		<i>Side 38</i>
<i>Bestyrelsen og udvalg</i>		<i>Side 39</i>
<i>Tur på Vestvolden</i>	<i>af Anja Olsen og J. Salhauge</i>	<i>Side 40</i>

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Tlf. se bestyrelseslisten Rytterskolen Hvidovre Kirkeplads 1, 2650 Hvidovre
E-mail: hls@hvidovrelokalhistorikeselskab.dk
www.hvidovrelokalhistorikeselskab.dk

Forstads Museet

Tlf. 36490030 Alarmpladsen 3, Avedørelejren, 2650 Hvidovre
E-mail: forstads Museet@forstads Museet.dk
www.forstads Museet.dk

Redaktion: Jørgen Salhauge, Poul Sverrild (ansvh.)
E-mail: redaktionen@live.dk

Tryk: Hvidovre RådhusTrykkeri. Trykt i 600 eksemplarer

Forsidefoto: Det "Madsenske" fredskrudtmagasin i Avedøre

NYT FRA FORMANDEN

Af Ole Asbjørn Petersen

Tirsdag den 5. februar deltog jeg som repræsentant for selskabet i åbningen af Forstadsmuseets mobile museum i Brønden i Brøndby Strand Centrum. Det var en ny og spændende måde at præsentere udvalgte historier fra Brøndby. Hver måned vil Forstadsmuseet være til stede i Brønden og Kilden for at møde borgerne, hvor de færdes i hverdagen. Sammen med de skiftende udstillinger er museumsinspektør Lisbeth Hollensen til stede, så der kan stilles spørgsmål om det gamle Brøndby eller, man kan fortælle sin egen Brøndby-historie.

Det er en god mulighed for at se og høre om vor nabokommune.

Det mobile museum er til stede hver den første tirsdag og onsdag i måneden kl. 13 - 17 (på nær juli og december) i henholdsvis Brønden og Kilden.

Cirkusmuseet åbnede den 7. februar en ny udstilling: "Lopperne kommer". Mange kan sikkert huske loppecirkus i Tivoli. Der er nu mulighed for at se udstillingen om verdens mindste artister. Det er en flot og instruktiv udstilling, der egner sig til både børn og voksne.

Et af vore historiske områder i Hvidovre er vores del af Vestvolden. Søren Østergaard har gennem mange år interesseret sig for området, og det har medført, at han nu har fået udgivet et værk om Vestvolden: "Langs Vestvolden i Hvidovre – fra syd til nord". I bestyrelsen har vi valgt at finansiere udgivelsen, som med dette blad sendes til alle medlemmer. Tag bogen med på turen til Vestvolden og bliv klog på, hvad de forskellige bygninger og anlæg har været beregnet til.

Mandag den 11. marts kl. 19 afvikles den ordinære generalforsamling i Lille Frihedens Aktivitetssal. Vedlagt medlemsbladet er indbydelse og dagsorden til generalforsamlingen. Sammen med øvrige betalingsformer er der bl.a. mulighed for at betale kontingent i Rytterskolen torsdag den 28. februar og onsdag den 6. marts mellem kl. 10 – 11.

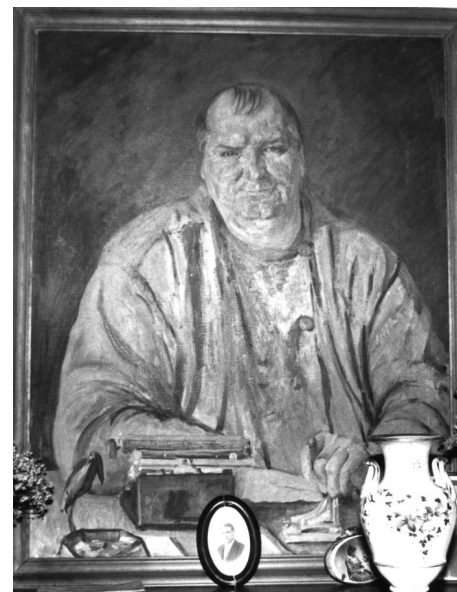
Arrangementsoversigten er klar frem til sommeren 2013. Bemærk, at flere af arrangementerne ligger på andre dage end mandage.

Vel mødt.

Farverig Thybo i Rytterskolen

af Jens Frederik Jørgensen
Anmeldelse

Maleri med Bertel Budtz Müller som motiv. Kunstner og årstal er ukendt. Kilde: Forstadsmuseet. Hvor maleriet er i dag, vides desværre ikke

Første oktober 1938 flyttede et landskendt kunstnerpar - Frida og Bertel Budtz Müller - ind i Rytterskolen i Hvidovre. De boede der til deres død i henholdsvis 1946 og 1978. Ægteparrets festlige og farverige liv er beskrevet flere gange, f.eks. af Hans Christian Thomsen i hans og Poul Sverrilds bog fra 1997 - "52 historier fra Hvidovre" og af Jens Kristensen i et kapitel i bogen fra 1989 - "Rytterskolen".

Nu er der kommet yderligere et bidrag til beskrivelsen af de to personligheder i dansk kunst og kultur. Til "Historisk Årbog 2012 for Thy og Vester Hanherred" (side 7-30) har Flemming Skipper skrevet et interessant og fyldigt kapitel om især Bertel Budtz Müllers liv med overskriften: "En revolutionær bulderbasse"

I sit lokalhistoriske arbejde er Flemming Skipper stødt på hidtil ukendt materiale om Bertel Budtz Müller (BBM). Det har været inspiration til artiklen. Således har han bl.a. fundet breve i en arkivkasse for arkivet for Nørtorp Strandgård - lokalt også kaldet Det gule Slot - et tidligere "skibsrederslot", der lå yderst i klitterne i Hanstholm, indtil det blev nedrevet i år 2000. Frida og Bertel Budtz Müller havde haft residens der fra 1929-1934. Flemming Skippers artikel er interessant i Hvidovre-sammenhæng, fordi den beskriver BBMs liv helt tilbage fra barndommen og ungdommen i Thy. Denne opvækst prægede ham livet igennem. Meget af hans senere virke var en blanding af kærlighed til hjemstavnen og et opgør med mange af landsdelens grundlæggende værdier. I det følgende skal fremhæves enkelte beskrivelser og oplysninger fra Flemming Skippers artikel.

Strandgård , lokalt også kaldet Det gule Slot, der lå yderst i klitterne i Hanstholm.

BBM voksede op i Thisted, hvor hans far var (stads)dyrlæge. Under 1. verdenskrig var BBM officer i dækningsstyrken, og han var stærkt kritisk over for den danske neutralitet under 1. verdenskrig. Under krigen og i årene frem til ca. 1924 bevægede BBM sig politisk fra et konservativt opvækstmiljø via syndikalisme og kommunisme over til at blive en engageret socialdemokrat.

BBM var uhyre produktiv og markerede sig på mange felter – som tidsskriftsredaktør, dramatiker, forfatter, teaterdirektør og teaterinstruktør, debattør, kronikør, anmelder, oplæser, kulturformid-

ler – i allerhøjeste grad et kulturmand, engageret og altid i højeste gear med livskraft og temperament. Dette afdækkes imponerende i Flemming Skippers artikel, der også beskriver de mange tråde, som BBM hele livet havde tilbage til hjemstavnen i Thy.

Årene i Det gule Slot i Hanstholm (1929-34) var præget af økonomiske problemer med kautioner for lejemålet, restancer mv. En ven har beskrevet BBM som i hvert fald ikke solid i pengesager. Selv taler han om ”et par satans svære år”.

Mens BBM boede i Rytterskolen, skrev han blandt andet sine Thy-

bohistorier, hvor Thyboen er hovedpersonen i fortællingerne. Thybohistorier blev udgivet samlet i begyndelsen af 1940erne i tre bind og er på ikke færre end 700 sider. Historierne kan lånes via biblioteket.

Frida og Bertel Budtz Müller havde forbindelserne i orden til Statsradiofonien. Således fortæller Flemming Skipper om dengang i 1937, da Frida Budtz Müller bragte Hanstholm-dilletanterne frem i Statsradiofonien. Den 30. november 1937 i den bedste sendetid

mellem kl. 20-22 optrådte de for åbne mikrofoner i Statsradiofonien med Johan Skjoldborgs skuespil ”Slægten” instrueret af Frida Budtz Müller. Det var en stor oplevelse for thyboerne og vidner om ægteparrets aldrig svigtende engagement i den folkelige teater- og oplysningsvirksomhed. I sommeren 1946 skulle Thisted Friluftsteater opføre BBMs skuespil ”Liden Engel”. Det blev til en mindeforestilling for BBM, der var død i foråret 1946.

Hjemstavnsforeninger var på mo-

Frida Budtz Müller i Rytterskolens have. Ukendt årstal. Kilde: Forstadsmuseet

de fra 1930erne og langt op i 1950erne. Mange "emigrerede" i de år fra land til by, og det var ikke nemt at tage tilbage på besøg eller holde kontakt i øvrigt. Telefonen var endnu ikke hver mands eje. Flemming Skipper skriver meget præcist om hjemstavnsforeningerne. "I hjemstavnsforeninger er man blandt "ligesindede" og har mulighed for at fastholde forbindelsen tilbage til Thy, der kan være afgørende i en omskiftelig tid. At fastholde en kultur – ja som nutidens indvandrere".

BBM var i perioden 1941-43 formand for Thyboforeningen, der på et år får "tæt ved 600 medlemmer og er dermed størst blandt de mange hjemstavnsforeninger i hovedstaden". Men BBMs hjemstavnsforening var en "rød klud" for mange thyboer, så Indre Mission tager initiativ til en konkurrerende hjemstavnsforening, der bygger på kristne værdier.

BBM skrev mange skuespil men – som Flemming Skipper bemærker – "mange nåede aldrig frem til scenen". Den sidste roman, som BBM skrev, skrev han under krigen, da han var gået under jorden på grund af sin modstand mod nazismen og tyskerne. Desværre forsvandt såvel manuskriptet som en afskrift sporløst – og er ikke dukket op siden. Derfor var det kun en delvis roman, der blev udgivet i 1947 og genudgivet i 1959.

Bogens titel er "Det rette erotiske Compani" og betegnes som "en fyrig kærlighedshistorie".

BBM fyldte bogstaveligt godt i landskabet og var i flere henseender svær at overse. Han ragede op. Det er man ikke i tvivl om, når man har læst Flemming Skippers artikel.

BBM var et festmenneske. I artiklen får vi også historien om Hemingways besøg hos Frida og Bertel Budtz Müller i Rytterskolen.

"En dag i begyndelsen af 1940 bankede den amerikanske forfatter Ernest Hemingway på døren i Hvidovre på vej til Sverige. De viste sig at have meget til fælles, Ernest og Bertel. Amerikaneren var lidt af en myte i offentligheden, han havde haft held med at skabe et billede af en stordrikkende machoforfatter, og det forsøgte han efter bedste evne at leve op til, men han var også en hårdtarbejdende forfatter. Det er med Frida Budtz Müller som kilde, at Forstads museet i Hvidovre, det lokale arkiv, kan fortælle historien om besøget i Rytterskolen.

De to forfattere var begge socialt engagerede, og ingen af dem spyttede i glassene, når de kom på bordet. Hemingway havde opfundet den berømte karburator-metode i forbindelse med indtagelse af whisky. Den gik ud på at tilbageholde et stort kvantum whisky i munden

et minuts tid, derefter tog man en kraftig inhalering, så spritdampene blev blæst direkte ind i lungekamrene. Virkningen skulle være – ja yderst virkningsfuld. Det var en metode, Budtz Müller godt kunne konkurrere med. Han havde bjesk-traditionen med fra det jyske – og en af hans specialiteter kunne efter sigende være livsfarlig. Forfatteren Sigfred Pedersen har overlevet – og overleveret – Budtz Müllers bitteropskrift. Det var først almindelige urter og grønt, der indgik som ingredienser. Men så kom de krasse og decideret giftige plantedele: bulmeurt, digitalis og natskyggebær (dog kun et par!)"

BBM døde 2. marts 1946 og blev begravet på Hvidovre Kirkegård. Hans gravminde findes indsat i kirkegårdsmuren og viser BBM i profil og nedenunder teksten: "De fattige har altid ret. Det var hans tro". Her er i få ord formuleret mottoet for hans virke.

Frida Budtz Müller levede på sin vis i skyggen af sin mand. Flemming Skipper kommer også ind på hendes karriere som skuespiller på flere teatre i København og roller i danske film. Hun var oplæser i Statsradiofonien, optrådte med arbejderdigteren Oskar Hansens sange og var aktiv inden for den socialdemokratiske bevægelse. Jens Kristensen har i sin fortælling indgående berettet om sine

besøg hos hende i Rytterskolen og har karakteriseret "husets frue, som et aktivt, herligt og levende menneske". Hun boede i Rytterskolen indtil sin død i 1978. Datteren Ingeborg overtog lejemålet indtil 1986.

For BBM var Hvidovre et fristed, mens hans virke og engagement var knyttet til det danske kulturliv med centrum i København. De 8 år han boede i Hvidovre var også præget af krigen, og af at han en del af tiden måtte "gå under jorden". Han var derfor ikke en særlig kendt personlighed i Hvidovre. Det afspejler sig tydeligt i nekrologerne. De var at finde i landsaviserne, og Politiken bragte tillige en reportage fra begravelsen. I Hvidovre Avis findes ingen omtale af ham i forbindelse med hans død og begravelse.

Frida Budtz Müller, der kom til at bo i Rytterskolen i 40 år, blev i langt højere grad en i Hvidovre kendt personlighed. Med oplæsning og sang ydede hun ofte sit bidrag til lokale arrangementers festlige forløb. Hendes død (26.11.1978) og begravelse er udførligt omtalt i Hvidovre Avis.

Fra Hvidovre skal der lyde en stor tak til Flemming Skipper for artiklen om Frida og Bertel Budtz Müller. Hans artikel er båret af indlevelse, stor interesse og forkærlighed for ægteparret Budtz Müller.

Den bringer nyt frem om ægteparret og tegner på smuk vis et meget nuanceret portræt af dem, deres baggrund, liv og gøren. Som læser er man ikke i tvivl om, at de

livet igennem prægede det danske kulturliv.

Bertel Budtz Müllers gravminde findes indsat i kirkegårdsmuren og viser BBM i profil og nedenunder teksten: "De fattige har altid ret. Det var hans tro". Her er i få ord formuleret mottoet for hans virke. Marmorrelieffet er udført af billedhuggeren Johan Galster – en ven fra Thisted. Kreditering: www.gravsted.dk

I slutningen af 1930erne tog karikaturtegneren Viggo Thomsen fat i en række af datidens kulturpersonligheder i "Magasinet", Politikens søndagstillæg. På en tegning bemærker forfatteren Nis Petersen til Budtz Müller: "Du bliver for tyk, Bertel – skulde du ikke prøve en Sultekur?" Bertel Budtz Müller svarer: "Det har jeg forsøgt, men det gav et meget magert Resultat".

Historien om Torstengården

Af Lars Bo Henriksen og Jens Frederik Jørgensen

På Brostykkevej – mellem Langstrupvej og Torstensvej – kan man nemt overse en låge, der fører ind til en sti i baghaverne til rækkehusene på Torstensvej og Langstrupvej. Bliver man vejledt og går ind af lågen, er noget af det første, som øjet fanger et stort og flot gammelt rønnebærtræ – populært kaldet en ”Bornholmsk røn”. Træet står i haven til rækkehuset Torstensvej 2D. Faktisk står træet i hækken og skellet ind til nr. 2 C. Træet er et af de gamle træer i kvarteret og har været en del af beplantningen omkring Torstens-

gården, som lå her i sin tid.

Torstengårdens historie

Torstengården har, som de øvrige gårde, en lang historie. I krigsjobbogen af 1718 oplyses det, at kongen var ejer af gården, og at fæstebonden hed Jens Madtsen. Besætningen bestod af 8 heste og 2 køer. Udsæden var 2½ tønne rug, 6 tønner byg, 8 tønner havre og ¼ tønne vikker.

I 1700-årene udskiftes/udflyttes gårdene i Hvidovre landsby. Den første ejer af gården efter udflytningen var Lars Jensen, der havde gården frem til 1800. Gården fik sit navn lige efter udflytningen i 1779. En udflyttergård var en gård, der var flyttet væk fra landsbyen og ud på den mark, som bonden fik tildelt ved udskiftningen.

Carl Peter Petersen var ejer af Torstengården i Hvidovre 1880-1917. Han købte gården af den tidligere ejer Niels Christensens enke, Maren Johanne Bentzen.

Carl Peter Petersen solgte i 1913 8 tdr. land til gartner Carl Vilhelm Andersen, der etablerede gartneriet ”Brassica”, som i 1961 blev udstykket til rækkehusbebyggelse.

Gården blev udstykket i 1919 af overretssagfører Aage Madsen. I 1920 blev parcellforeningen

”Torstengårdens Villaby” etableret. Selve Torstengården samt tilhørende have og udenomsarealer bevares som en selvstændig parcel.

Af kommunens byggesagsarkiv fremgår det, at møbelhandler R. Rasmussen, Rosenborggade i 1921 er ejer af Torstengården. Han ansøger ærbødigt bygningsinspektøren om tilladelse til at måtte indrette 3 lejligheder i stuehuset og 1 lejlighed i gavlen af staldbygningen. Senere i løbet af de følgende årtier indrettes flere lejligheder og værelser i stald- og ladebygningerne.

I 1953 fremsender en arkitekt et forslag til kommunen om opførelse af 22 rækkehuse på Torstengårdens tilbageværende areal. Arkitekten betegner i ansøgningen gården som saneringsmoden, selvom han er klar over, at ”gården ikke for tiden må nedrives”.

I 1955 ejes Torstengården af ejendomsaktieselskabet Brostykkehusene, og selskabet etapeopdeler rækkehusbebyggelsen. I 1957 er der blevet bygget 8 rækkehuse på arealet længst ud mod Brostykkevej. Selve Torstengården stod stadig tilbage.

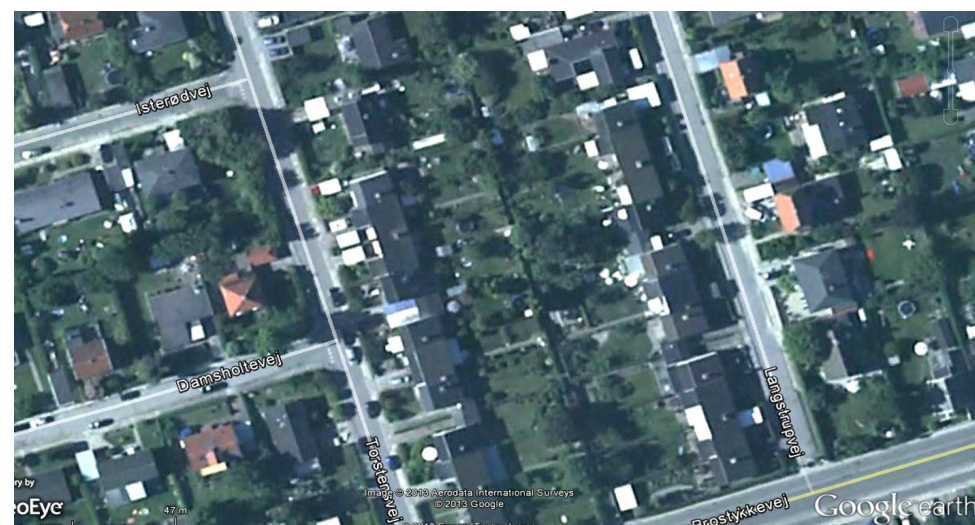
På Brostykkevej – mellem Langstrupvej og Torstensvej – kan man nemt overse en låge, der fører ind til en sti i baghaverne til rækkehusene på Torstensvej og Langstrupvej

I 1959 gives der så tilladelse til at nedrive gården, dog tidligst pr. 1.3.1960 og forudsat, at der er skaffet erstatningsboliger til beboerne. I 1960 er der udarbejdet forslag til at bygge de yderligere 14 rækkehuse. Der går nogle år inden

Øverst: Torstensgården uden årstal, men efter 1931. Kilde: Forstadsmuseet.

Nederst: Rækkehusene på Torstensgårdens jorde 2012. Kilde: Google Earth

byggeriet kan gå i gang. På daværende tidspunkt var nybyggeri ofte ramt af boligministeriets byggestop. Først i marts 1962 gives der dispensation til dette byggeri, der så går i gang, og i 1963 står husene klar til indflytning.

Sankt Nikolaj Kirke – 3 klenodier

Af Jens Frederik Jørgensen

Wladyslaw Zdunek er født i nærheden af Krakow i 1936 og blev uddannet på Redemptorist-ordenens præsteseminarium i Tuchow. I 1975 blev han Dr. Phil i psykologi og pædagogik.

Han kom til Danmark i 1976. De første 3 år lærte han dansk i Odense. Derefter var han sognepræst for den katolske menighed "mellem de to bæltter" – i Nyborg og Assens. Efter 5 år som sognepræst i Sankt Annæ kirke på Amager, blev han sognepræst i 1992 ved Sankt Nikolaj kirke i Hvidovre.

Wladyslaw Zdunek kendte ikke noget til Hvidovre på forhånd, da han blev udpeget til sognepræst ved den katolske kirke i Hvidovre. Han blev meget venligt modtaget af menigheden, også fordi han i modsætning til sin forgænger valgte at bo i præsteboligen i tilknytning til kirken.

Sankt Nikolaj kirke er et klenodie i sig selv, siger pateren. "Det er en enkel og smuk kirke" tegnet af den senere verdensberømte arkitekt Johan Otto von Spreckelsen. Der kommer årligt mindst 3000 arkitekturinteresserede gæster for at studere kirken, kun få er danske gæster.

Udefra minder kirken om en skibsstævn, og indvendig minder det høje buede loft om havets bløde bevægelser. Kirken er med sin murstensfacade i gule teglsten afstemt efter Bredalspark-bebyggelsen overfor.

For nogle år siden kom der kl. 23 tre busser med studerende fra Italien. De var på vej fra Sverige til Tyskland og ville gerne se kirken. Og selvfølgelig kunne de få lov til det. De fik kaffe og 3 timer senere fortsatte de deres bustur!

I 1931 købte den katolske kirke et hus på hjørnet af Strøbyvej og Hvidovrevej. Huset blev ombygget

Kirken på hjørnet af Hvidovrevej og Strøbyvej, indviet i 1932 og nedrevet i 1959.

til Sankt Ansgar kapel i Hvidovre. Der blev ikke på det tidspunkt oprettet et selvstændigt sogn, men som navnet antyder hørte Sankt Ansgar kapel under Sankt Ansgar kirke, den katolske domkirke i Danmark.

Huset blev ombygget. Loftet blev taget ned, så spærene kom til syne. Der blev højt til loftet. Skillevæggene blev flyttet, så der blev skabt et stort kirkerum. Et vindfang blev føjet på huset. I 1933 skænkede den protestantiske menighed i Hvidovre en kirkeklokke med tilhørende galge til ophængning af klokken.

Sankt Ansgar Kapel blev nedrevet

i 1959 for at give plads til den nye kirke på grunden. Den 9. april 1960 blev Sankt Nikolaj Kirke indviet.

Da menigheden i 1932 blev spurgt om hvilken værnehelgen, de ønskede sig, var svaret: Sankt Nikolaj.

Og derved kom et klenodie til Hvidovre fortæller Wladyslaw Zdunek. *Sankt Ansgar Kirke havde nemlig i 1912 fået en dansk helgenfigur i træ. Figuren er over 500 år gammel og dermed fra før reformationen i Danmark. Figuren havde været skjult af en dansk familie indtil 1912*. Figuren står lige inden for hoveddøren i

Sankt Nikolaj-figuren i Sankt Nikolaj Kirke 2013

Jomfru Maria og Jesusbarnet. Figur i Sankt Nikolaj Kirke 2013

våbenhuset.

Som det tredje klenodie fremhæver Wladyslaw Zdunek den træstatue, der hænger inde i kirken på væggen ud mod Hvidovrevej. *”Det er Jomfru Maria med Jesusbarnet. Den er skåret af indianere i Bolivia eller Chile og kom til Hvidovre via Spanien og Schwartswald”*.

At den stammer fra Sydamerika glæder pateren. Som barn drømte han om at rejse ud i verdenen, også gerne til Sydamerika, men det var umuligt efter kommunisternes magtovertagelse. Da han var blevet præsteviet, søgte han tre gange om visum til Bolivia og Argentina, men disse lande ville ikke have præster fra kommunistiske lande, da de frygtede, at *”de var spioner”*.

Den katolske menighed i Hvidovre består i dag af 650 personer, hvoraf de 150 bor i Hvidovre. Geografisk omfatter sognet tillige Rødovre, Brøndby og dele af såvel Frederiksberg som København. Sognet har store grupper af vietnamesere og polakker.

Når Wladyslaw Zdunek kommer på besøg i Polen spørger hans præstekammerater ham engang imellem om, hvorfor danskerne ikke bliver omvendt til katolicismen. Han svarer: *”Fordi de tror på Gud, og vi tror på Gud. Vi går til Gud ad forskellige veje – Danskerne har en motorvej, vi har en*

Kirkeklokke og –galge indvies i kapellets have den 19.11.1933

sti, men vi går til den samme Herre”:

Om søndagen er der større trængsel på ”stien” til Sankt Nikolaj Kirke end på ”motorvejen” til f.eks. Risbjerg kirke. ”Hver søndag er der 120-150 til messen kl. 10 og næsten 200 til messen kl. 12.30”:

Wladyslaw Zdunek's dør og telefon er åben døgnet rundt, hvis menigheden har behov for at tale med ham. Men mange telefonopringninger er ikke til ham, idet Sankt Nikolaj Kirke ofte forveks-

les med Sankt.Nikolaj-tjenesten!

Naboskabet til en af byens bodegaer gør, at der nogle gange om aftenen er blevet ringet på døren og udenfor har der stået en mand med ”hatten i hånden”. Wladyslaw Zdunek spørger så: *Hvad vil du. Vil du have kaffe? Vil du have mad?. Nej bliver der svaret – Jeg vil gerne have 20 kr. til en øl på bodegaen*”. Den ærlighed kan Wladyslaw Zdunek ikke stå for. ”Så giver jeg ham 20 kr. Det kan han få to øl for på bodegaen, når han siger, at han har fået penge af mig. Så kan han sidde og

drikke de 2 øl i et fællesskab med andre”.

Denne lille historie tegner nok et meget præcist billede af mennesket Wladyslaw Zdunek. Han lægger vægt på den menneskelige kontakt samt støtte og hjælp til alle – fattige såvel som arkitektstuderende fra Italien! En professor har formuleret og givet ham denne leveregel: ”Du er født som menneske, uddannet som filosof/ psykolog og viet som præst. At være præst er et tillæg til de to første.”

Pateren har udover de rent kirkelige opgaver mange praktiske opgaver i forbindelse med kirken, men lægger vægt på at inddrage frivillige hjælpere i arbejdet, for som han siger til menigheden: *Kirken er jeres, jeg fungerer og forsvinder. I og kirken bliver. I skal passe på kirken*”. Og på spørgsmålet om, hvor længe han fortsætter som sognepræst svarer Wladyslaw Zdunek: ”*I Hvidovre har jeg det godt. Jeg har sagt til biskoppen, at jeg vil fungere indtil døden os skiller*”.

Gavlen af Sankt Nikolaj Kirke, set fra Hvidovrevej ved hjørnet af Strøbyvej. Kirken er tegnet af den senere verdensberømte arkitekt Johan Otto von Spreckelsen

Til Hvidovres pris

Af Jens Frederik Jørgensen

En bys identitet skabes og formidles ofte i ord og toner. I Hvidovre er der flere eksempler herpå. Denne artikel omhandler to værker fra henholdsvis 1932 og 1949.

I 1930'erne udviklede Hvidovre sig fra landsogn til bysamfund og blev en hurtigt voksende forstad.

Hvidovre begyndte at få sin egen særlige identitet. Og hvad kunne være mere identitetsskabende end en Hvidovrevals, der i ord og toner lovpriser byen!

Sådan en vals så dagens lys i 1932 med musik af L.G. Larsen og tekst af A. Poulsen. Det har ikke været muligt nærmere at identificere de to herrer: Larsen og Poulsen (for det var givetvis mænd, der komponerede og skrev tekst). Hvem er det der gemmer sig bag forbogstaverne L.G. og A.? Hvad var deres tilknytning til Hvidovre? Kan nogen af læserne hjælpe med at løfte sløret, hører vi gerne herom.

Mange andre bysamfund fik også på den tid deres egen vals. Valby-valsens fra 1928 med tekst af Arnold Hending og musik af Peter Herman Hoffmark har vi omtalt i bladet (Nr.3-2012). En af de mest spillede lokale valse fra den tid er

Gilleleje-valsens fra 1933/34.

Hvidovre-valsens er en såkaldt engelsk vals i 3/4-takt. Engelsk vals var kommet på mode i tyverne og kan vel betragtes som byens/borgerskabets musik i modsætning til "overklassens" fejende wienervals og bondesamfundets seksture og polkaer.

I de år bredte danseskolerne sig i byerne, og man gik ud, dansede og morede sig på sommerrestauranter og navnkendige danserestauranter. Statsradiofonien var også begyndt at sende musik ud i æteren i hele Danmark.

Hvidovre-Valsen

1932
L.G.Larsen

Blandt grønne marker og langs strand vort sogn er vokset frem I skellet mellem by og land, der bygged vi vort hjem. Her er hver mand sin egen drot, med hjem på egen jord, og fra da-gen den gryer. Han med have og dyr ska-ber frugter til hjemmets bord. En ting det er givet, at her går ej so-len bag sky vil du glæde dig rigtigt ved livet, skal du komme til Hvid-ov-re by. Her du sund-hed hente kan i den fri natur Det gir glæde i sind og ro-ser på kind. Det er Hvidovres luft der dur

1.

*Blandt grønne marker og langs strand
vort sogn er vokset frem,
i skellet mellem by og land
der bygged´ vi vort hjem,
her er hver sin egen drot,
med hjem på egen jord,
og fra dagen den gry´r
han med have og dyr
skaber frugter til hjemmets bord.*

REFRAIN:

*En ting det er givet,
at her går ej solen bag sky
vil du glæde dig rigtig ved livet
skal du komme til Hvidovre by,
her du sundhed hente
kan i den fri natur,
det gi´r glæde i sind
og roser på kind;
det er Hvidovres luft der dur.*

Hvidovre-sang (1949)

Da Kai Wedell Pape i 1949 producerede sin Hvidovre-film, skrev han også tekst og musik til en særlig Hvidovre-sang. Bøndernes marker er nu ved at blive bebygget - og beboet med de mange unge familier, der flytter til Hvidovre inde fra byens brokvartierer. Hvidovre lovprises og fremhæves på bekostning af Hellerup og Frederiksberg. Identitet og selvopfattelse bliver yderligere styrket i ord og toner. Sangens titel var ”Hør nu klinger Hvidovres sang”, og teksten kommer her:

*Der ligger gemt bag gaden lige, ny
en bondeby – i kirkens ly.*

*Den gamle gyde bugter sig forbi
blomsterhaver, bitte små.*

*Her spejles hvide sejl i sølvblåt vand
ved grønne strand – det lave vand.*

*Tusinder hjem ved flid vokser frem
hvor bønders marker lå.*

Ref:

Hør nu klinger Hvidovres sang

den går sin raske, glade gang

*fra Køgevej til banens blanke bånd af stål
spændt over viaduktens mål.*

2.

*I Hvidovre er alting smukt
hvorhen end øjet ser,
med udsigt over Køgebugt
og haver og alleer,
og overalt et farveskær
af blomsters skønne flør,
vi er stolte af dit ry
du er blomsternes by;
du er vort paradys på jord.
REFRAIN:-----*

3.

*Fra hvert et hegn der lyder sang
af som´rens fuglehær,
og småbørn leger dagen lang
imellem havers træer,
her kendes sorger kun af navn,
kun glæder hos os bor,
her er blomster og frugt,
her er farver og duft,
her trives jo alt og gror.
REFRAIN:-----*

Alle vegne myldrer de herud

det unge Danmarks friske skud.

De flygter bort fra hovedstadens larm og røg

ud til en himmel klar og høj.

Dit tempo er ungt og dit pulsslag er hastigt

du ånder i dybe drag.

Med hammer og mejsel i kyndige hænder

du vokser dag for dag i stærke arbejdstag.

Ref:

Hør nu klinger Hvidovres sang

den går sin raske glade gang.

Lad andre prise Hellerup og Fred´riksberg,

vi har det også dejligt her!

Information om forårets arrangementer

Onsdag den 27. februar kl. 19-21 i Rytterskolen

Vi holder igen hyggeaften med gammeldags billedlotteri, hvor vi også serverer kaffe og kage. Tilmelding nødvendig, da der højst kan være 20 personer. Tilmelding sker til Jette på tlf. 22955431.

Deltagelse kr. 25.

Onsdag den 20. marts kl. 13-17 besøg i Ejbybunkeren

Vi mødes ved Ejbybunkeren, Jyllingevej 303, 2610 Rødovre, kl. 13, hvor vi vil få en omvisning og foredrag om det nye oplevelsescenter.

Ejbybunkeren er et stykke Danmarkshistorie, der siden den kolde krig har været omgivet af mystik og helt lukket for offentligheden. I de labyrintiske gange får vi en historisk rejse tilbage i tiden, der langt fra minder om et klassisk museumsbesøg. Via en række digitale og interaktive installationer oplever vi Ejbybunkerens, Vestvoldens og Befæstningens historie på nært hold. Vi afslutter med en spadseretur langs volden (ca. 1000 m) til Artillerimagasinet, hvor vi får kaffe og kage med mulighed for at se modellen af Vestvolden.

Deltagelse kr. 40. (Tilmelding: Se under medlems-arrangementer side 38)

(Mulig offentlig transport: Bus 22 til Damhustorvet, skift til 6A mod Rødovrehallen, skift ved Rødovre Centrum til bus 161 mod Lyngby – stå af ved HF Danø)

Tirsdag den 16. april kl. 13.00. Historisk kirketur i Hvidovre.

Vi mødes kl. 13 ved Rytterskolen, og i bus transporteres vi rundt til følgende kirker i Hvidovre: Moskeen, Den Katolske Kirke, Hospitalskirken og Avedøre Kirke med afsluttende kaffe og kage i ”Hjertetræet”. Vi ser og bliver orienteret om de enkelte kirker og deres grundlag.

I Hvidovre har vi flere interessante kirker. Vi har valgt at besøge 4, som for mange nok ikke er særlig kendte. Avedøre Kirke er naturligvis kendt og besøgt af mange i Avedøre området, men andre har måske ikke set den endnu.

Deltagelse kr. 40. (Tilmelding: Se under medlems-arrangementer side 38)

Lørdag den 4. maj kl. 10 – 15

Rytterskoledag

Omdrejningspunktet er musik og sang
og så går det ellers løs med underholdning:

- Kl. 10.00 Arrangementet åbnes (Konferencier: Uffe Schønnemann)
- Kl. 10.15 Musikskolen underholder
- Kl. 10.30 Cantastrofen. Viser og operamusik.
- Kl. 11.15 Frank Duelund. Ballader.
- Kl. 12.00 Erik Randal-Lund med rockmusik
- Kl. 13.00 Hvidovresangen fra Rødder og reformister
- Kl. 13.45 Hvidovre valsen 1932/Hvidovresangen 1949, Ebba Prins
- Kl. 14.30 Bent Broksø optræder med visesange
- Kl. 15.00 Afslutning

Hele dagen vil der være mulighed for at købe
øl, vand og pølser.

Der er åbent hus, så tilmelding er ikke nødvendig

Ret til ændringer i programmet forbeholdes

Avedøre fra sogn til sogn

Sammendrag ved Jørgen Salhaug.

Lidt forhistorie.

Kilder: Th. Bødker Knudsen i hæfte om Avedøre kirke, Ejvind Tofte: I slægternes spor og Bent Østergaards: Avedøre - en landsby vest for København

Politiassistent Th. Bødker Knudsen var i menighedsrådet i Brøndbyøster valgt i Avedøre og blev den første formand i Avedøre menighedsråd fra 1965-1975 Den 31. december 1964 hørte Avedøre til Brøndbyøster sogn, til Glostrup kommune og for at det ikke skal være løgn til Hvidovre postdistrikt.

Viceskoleinspektør Ejvind Tofte var en afholdt underviser og en af Glostrups store lokalhistorikere, som mange husker for hans ivrige og levende fortællinger. Han var også en af pionererne fra Glostrup Lokalhistorisk Selskab.

Bent Østergaard var forfatter, foredragsholder, tidligere lærer og skolebibliotekar på Avedøre Skole. De seneste år var det især Bent Østergaards store lokalhistoriske interesse, der prægede hans virke. Således var han godt inde i landsbyen Avedøres historie og søgte bestandigt nye oplysninger på feltet.

Historien om Avedøres kirkelige fortid, er jo en lang og broget fortælling, som strækker sig over mange hundrede år, og flere forskellige sognetilhørsforhold gennem tiderne. For at give et sammenhængende billede af hele forløbet, anskueliggør dette sammendrag, baseret på ovennævnte kilder, de lange og spændende vej til opnåelsen af lokal selvstændighed som sogn.

Avedøre kom til Glostrup

Da kristendommen kom til Danmark blev det trend at bygge kirker, men det var der ikke så megen interesse for i Avedøre. Man ville slå sig sammen med Brøndbyøster, men forholdet til naboområdet var ikke for godt, så man takkede nej. Ingen sørøvere i menigheden. Bønderne og fiskerne i Avedøre måtte derfor søge til et sted, hvor deres dårlige ry ikke var så kendt. De blev optaget i Glostrup sogn, hvor deres omdømme ikke havde gjort så dybt indtryk. Præst og menighed i Glostrup påskønnede den tilbudte betaling og mente samtidig at gøre en god gerning ved at bringe de forvilgede og ryggesløse mennesker ind i kirkens trygge havn. Den aparte forbindelse skete omkring 1150. Uden fysisk at hænge sammen var

Glostrup Kirke fra år 1150

man ét sogn nogenlunde på den tid, hvor Glostrup kirke var færdigbygget. Et gammelt vidnesbyrd i litteraturen om dette kirkebyggeri og Avedøre er sagnet om Klintekongen.

Gennem 800 år havde Avedøreboerne deres kirkegang i Glostrup. De måtte have taget ruten gennem Brøndbyvester ad Gl. Kirkevej - forbi den nuværende mølle ved Park Alle til Glostrup kirke. Vejene bestod dengang af dybe hjulspor, vandfyldte pytter og ujævn stenbrolægning på de mest sumpede strækninger. Derfor var det lidt af en tortur at benytte datidens vogne, som ikke var affjedrede. De fleste har sikkert foretrukket at gå vejen, og man var dengang vant til at bevæge sig til fods ad lange

strækninger. Men til kirke skulle man. Hver gård og hvert hus skulle være repræsenteret ved gudstjenesten. Skik og tradition påbød det, men desuden fik man i forbindelse med gudstjenesten oplæst alle offentlige bekendtgørelser: efterlysninger af bortløbne personer, tilladelse til brandlidte at samle penge ind, udsættelse af jagtens begyndelse, hvis høsten faldt sent, anmodning om at støtte ofrene for hungersnød i Norge eller opbygningen af den fjerne, fattige Rømø kirke.

Sogneskift til Brøndbyøster

I marts 1892 havde en kreds af folkekirkemedlemmer i Avedøre ansøgt Kultusministeriet om at Avedøre måtte blive løst fra tilhørsforholdet til Glostrup og overført til Brøndbyøster. Alle de berørte parter i sagen blev spurgt, Glostrup og Brøndbyøster menighed, byrådene i de to sogne, biskop, Indenrigs- og finansministerium og ikke mindst matrikulkontoret. Det tog et års tid før sagen havde været rundt, men den 6. marts skrev Christian den IX så under.

"På derom af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet nedlagt allerunderdanigst Forestilling har det behaget Hans Majestæt Kongen allernaadigst at bifalde, at Avedøre By med Tilliggende i kirkelig Henseende henlægges fra Glostrup Sogn i Sjællands Stift til Brøndbyøster Sogn

Brøndbyøster Kirke fra 1100-tallet

fra den 12te Marts 1893 at regne, dog saaledes at Glostrup Sogneskald beholder Korntienden af Avedøre imod af denne at udrede aarligt 25 Tdr. Byg efter Kapiteltakst til Sogneskaldet for Brøndbyvester og Brøndbyøster Menigheder, 100 Kr. til Statskassen og 50 kr. til Skolelæreren i Brøndbyøster, hvorhos Sognepræsten for Glostrup Menighed skal være pligtig til at fungere ved begravelser paa Glostrup Kirkegaard af Lig fra Avedøre, hvilken forpligtelse indtil videre ligeledes maa paahvile Læreren i Avedøre."

Vi ved ikke endnu hvem det var fra Avedøre, der ønskede ændringen,

eller hvorfor. Var der problemer med Glostrup kirke. Eller var det bare rart at have en kirke i nærheden? Vi kostede på det tidspunkt altså 25 tønder byg m.m.. Og den blev betalt til Glostrup, som så måtte udligne med Brøndbyøster. Det fremgår også, at Avedøreborgere fortsat kunne få begravelse fra Glostrup - indtil videre - og at her måtte læreren fra Avedøre også drage ud. Vi må undersøge om hvad folk brugte. Pastor Erik Barfoed var nu præst for de ca. 300 sjæle i Avedøre.

Avedøreboerne var vel tilfredse med ordningen, men de kommede år dukker sagen op mellem Glostrup og Brøndbyernes sogneråd. Brøndbyerne ønsker at Glostrup betaler noget mere for både kirkesang (lærerlønnen var lige steget), orgelspil og klokkeringning for Avedøredelen. Konkret var det 180 kr. mere om året. 100 til lærerløn, 50 til organistløn og 30 til ringerløn. Glostrup sogneråd sagde nej. De mente ikke at udgifterne ville have været anderledes uden Avedøre. Sagen kom i Amtet, som var enige med Brøndbyerne og senere i Ministeriet som modsat Amtet afgjorde, at Glostrup ikke skulle betale yderligere til Brøndbyerne. Men det viste det uholdbare i at tilhøre et sogn i en anden sognerådskreds.

Også en anden sag opstod af dette problem. Præsten var født for-

mand for skolekommissionen, men hvem skulle være det i Avedøre? Var det holdbart, at det var Glostruppræsten, når man hørte til Brøndbypræsten, som jo havde tilsynspligten med undervisningen i Avedøre skole?. Glostrup ville løse problemet ved at oprette en særskilt skolekommission for Avedøre bestående af Sognepræsten i Brøndbyerne, et medlem af Glostrup sogneråd og én i Avedøre boende mand.

Kirke- og undervisningsministeriet fandt det som en god ordning, men Indenrigsministeriet sagde nej. Avedøre fik aldrig sin egen skolekommission. Hvordan det så fungerede i praksis ved vel de Brøndbypræster, der tog til Avedøre og senere meldte tilbage til Glostrup.

Skiftet til Brøndbyvester betød trods alt en bedring, nu kunne man dog se ned til sognekirken. Der blev dog ikke mere kirkeligt eller åndeligt liv i Avedøre af den grund; man var blevet fremmedgjort gennem de mange århundreder. Heller ikke Brøndbyvester, der var anneks sogn til Brøndbyvester, var synderlig glad for forøgelsen af pastoratet.

Skoleinspektør Aabo, ved Avedøre skole, har fortalt, at præsterne i Brøndbyvester altid omtalte Avedøreboerne let nedladende, som nogen man ikke rigtig kunne regne

med. Det må dog indrømmes, at afstandene stadig var store, i særdeleshed for børnene, som skulle gå til præst i Brøndbyvester. Rent administrativt var det også en ulempe, at Avedøre kommunalt stadig hørte til Glostrup kommune og altså skulle betale kirkeskat dertil. Dette fik i nyere tid til følge, at man i Avedøre betalte væsentlig mere i kirkeskat, end man gjorde i Brøndbyvester.

Brøndbyvester sogn vokser

Fra begyndelsen af 1950'erne begyndte Brøndbyvester landsby at vokse kraftigt. Fra at være en hyggelig landsby med en klynge gårde, der havde jorden liggende stjerneformet ud til alle sider, begyndte den nu at ændre sig med store nybyggerier af rækkehuse og parcelhuse, i særdeleshed i den nordlige del af byen. Og der blev byplanlagt store etagebyggerier. Baggrunden for hele denne byggeaktivitet var, at Københavns kommune i 1930'erne havde opkøbt alle gårde i såvel Brøndbyvester som Avedøre, og nu stod man for at skulle skaffe boliger til de mange boligløse i København, og man var ligeledes begyndt at arbejde med sanering af de dårlige ejendomme på broerne i København. Det var jo så nærliggende at benytte den jord, man ejede i forvejen. Alt dette byggeri medførte naturligvis, at befolkningstallet i det egentlige Brøndbyvester sogn begyndte at vokse i hastigt tempo.

Tanken om et selvstændigt Avedøre sogn.

Denne kraftige vækst i befolkningstallet i Brøndbyvester fortsatte i stadig stærkere tempo, og da pastor Orla Christiansen var en særdeles dygtig prædikant, som kunne samle alle forskellige kirkelige retninger, var der meget stor kirkegang, den lille sognekirke var fyldt hver søndag, undertiden endog til trængsel på almindelige søndage.

De første præster i Avedøreområdet

I 1956 fik sognet bevilget sin første hjælpepræst, det var pastor Knud Nedergaard. Han fik bl.a. til opgave, at tage til Avedøre og undervise konfirmanderne på skolen, så de var fri for at tage den lange vej til Brøndbyvester.

Pastor Nedergaard blev i 1958 afløst af pastor Niels Jørgen Thastum. Menighedsrådet søgte straks Kirkeministeriet om, at få hjælpepræst embedet omdannet til et kaldskapellani. Det lykkedes samme år, idet ministeriet satte som betingelse for oprettelse af kaldskapellaniet, at kapellanen skulle have bopæl i Avedøre, og særlig tage sig af den del af pastoratet. Menighedsrådet købte så omgående ejendommen Avedøregårdsvej 75, der var et nyt hus, ikke særlig stort, men dog brugbart, der var ikke andet at få på den tid. Sammen med ansøgning-

gen om oprettelsen af kapellaniet bad menighedsrådet om, at pastor Thastum måtte blive udnævnt til kapellan. Det blev han så efter enstemmig indstilling. Han flyttede så med familie ind i huset Avedøregårdsvej 75. Han tog fat på arbejdet med frisk mod, men det var et stort handicap, at kirken lå i Brøndbyvester og tilmed var for lille. Han begyndte derfor straks at indbyde til sognemøder i selskabslokalerne på den dengang nye Avedøre skole. Han kunne glæde sig over end dog særdeles god tilslutning til disse møder. Folk i almindelighed var glade for, at man nu havde fået egen præst, det havde man aldrig før haft. Der havde aldrig tidligere boet en præst i Avedøre. Man var i den grad indlevet med, at alt hvad der havde med det offentlige at gøre, lå enten i Glostrup eller Brøndbyvester. Der var intet, der havde navn af Avedøre; men nu havde man fået en Avedøre præst, som boede her, det var man glade for og brugte præsten ved enhver lejlighed.

Kirkekomite

Der blev nu enighed om at indkalde til et møde på Avedøre skole den 25. maj 1959 med det formål at få dannet en kirkekomite for Avedøre, som så skulle arbejde videre med sagen. Der nedsattes en kirkekomite med 14 medlemmer. Pastor Thastum blev formand

Rygter om en vandrekirke

Den 24. januar 1961 afholdtes der et komitemøde, hvor kasserer Frede Larsen fremlagde regnskab for tiden 22/10-59 til 31/12-60. Regnskabet udviste en indtægt på kr. 10.119,81 og en udgift på kr. 736,50 overskud kr. 9.383,31. Indsamlerne aflagde beretning om de løbende tilsagn om støtte over en periode, som de havde modtaget, men da ikke alle indsamlere var til stede, kunne det kun blive et foreløbigt resultat; det udviste tilsagn om kr. 6.300. På dette møde fremkom også de første lidt forsigtige rygter om, at der muligvis ville fremkomme et tilbud om en Vandrekirke til Avedøre, men hvis det skulle blive alvor, ville det blive menighedsrådet, der skulle tage stilling til den sag.

Basarer

Arbejdet gik nu sin stille gang i komiteen. Man blev enige om, at der fremover skulle afholdes en årlig basar og bortlodning til fordel for indsamlingen. Pr. 31/12 1962 havde Kirkesagen, som den nu officielt kaldtes, en formue på kr. 34.623,41.

Thastum rejser og Bent Sørensen tager over

Den 1/6 1963 rejser Thastum og som ny præst vælges Bent Sørensen og det er kirkekomiteen der fik lov til at indstille. Bent Sørensen valgtes enstemmigt og begynder i august 1963-

Vandrekirken på lejet grund

På et menighedsrådsmøde den 3/9 1963 forelå der tilbud fra Glostrup kommunalbestyrelse på grund på 3000 m2 til den kommende Vandrekirke i Avedøre. Grunden, der var beliggende på hjørnet af Byvej og Avedøre Tværvej, blev tilbudt på lejebasis for 50 øre pr m2 årligt, og den var uopsigelig fra kommunens side. Tilbudet blev modtaget med tak under forudsætning af Kirkeministeriets godkendelse. Det var aldrig før set, at en kirke kunne ligge på en lejet grund.

Indvielsen af Vandrekirken var fastsat til søndag den 8. marts 1964. Vandrekirken ville koste kr. 164.000, hvoraf Avedøre skulle betale kr. 111.000, resten af prisen, der i virkeligheden blev noget højere var skænket af sparekassen Bikuben, som en mindegave for professor Harald Vestergaard. Professor Vestergaard havde været medstifter af Kirkefondet og i ledelsen for Bikuben. Vandrekirken kom derfor til at hedde "Professor Harald Vestergårds Mindekirke".

På dette møde fremlagde arkitekt Christiansen et foreløbigt skitseforslag til den endelige kirke, udarbejdet under hensyn til de nu foreliggende planer for stationsbyen. Der var tilfredshed med skitseforslaget. Herefter fremlagde kassereren regnskab, hvorefter til dato var indsamlet kr. 47.569,39.

Personale til den nye kirke

Før indvielsen af Vandrekirken havde Brøndbyøster menighedsråd sørget for, at der blev ansat det nødvendige personale til kirken nemlig kirketjener Gunnar Rasmussen, organist Hans Birk og kordegn stud. theol. Jens Barfoed.

Vandrekirken på Avedøre Tværvej fra 1964

Vandrekirken indvies

Søndag den 8. marts 1964 blev Vandrekirken så indviet med al den festivitas man var i stand til at præstere. Der var mange indbudte gæster, bl.a. stiftamtmanden, kirkefondets bestyrelse, professor Harald Vestergaards søn, borgmesteren, nabopræster bl.a. den katolske sognepræst fra Hvidovre o. m. flere. Biskop J. B. Leer-Andersen foretog indvielsen og pastor Bent Sørensen prædikede over dagens tekst. Organist Hans Birk havde lavet en festkantate, som blev fremført af kormedlemmer, som han havde fremskaffet. Der var også fremtryllet et midlertidigt harmonium, der gjorde nogenlunde fyldest, men det var in-

gen nydelse at høre på. Kirken, der havde 180 siddepladser, var fyldt til bristepunktet af festglade mennesker.

Efter gudstjenesten var der frokost for de indbudte gæster på Avedøre skole. Her havde en lang række talere ordet, bl.a. stiftamtmanden, der overrakte en alterbibel som gave fra Bibelselskabet, provst Orla Christiansen, borgmester Sortsø, skoleinspektør Aabo, menighedsrådets formand Evald Petersen og flere. Kirkefondets formand mindedes professor Harald Vestergaard og dennes søn takkede og ønskede til lykke med Vandrekirken.

Ansøgning om at blive selvstændigt sogn

Allerede på et menighedsrådsmøde den 3. marts 1964 blev det vedtaget, at ansøge Kirkeministeriet om, at Avedøre kirkedistrikt blev udskilt som selvstændigt sogn snarest, og at pastor Bent Sørensen blev udnævnt til sognepræst for Avedøre sogn.

Der kom heller ikke til at gå lang tid. Kirkeministeriet bestemte, at Avedøre kirkedistrikt skulle udskilles som selvstændigt sogn pr. 1/1 1965, og at der skulle afholdes valg til menighedsråd for det nye sogn inden den 1/4 1965. Pastor Bent Sørensen blev samtidig udnævnt til sognepræst for det nye sogn fra den dag at regne, da det var udskilt.

Indbyggertallet i Avedøre var da ca. 4.800. Sogneudskillelsen blev markeret ved en gudstjeneste 3. juledag 1964, hvor provst Orla Christiansen prædikede og på Brøndbyøster sogns vegne tog afsked med Avedøre, ligesom han ønskede tillykke og Guds velsignelse over det nye sogn. Efter gudstjenesten samledes man til frokost på Avedøre skole. Ved sogneudskillelsen blev det bestemt, at Avedøre sogn fortsat skulle være medejere af Brøndbyøster Kirkegård og deltage i bestyrelsen af denne. Arbejdet i kirkekomiteen var fortsat uafbrudt i 1964, og en basar; den 28/11 1964 gik særdeles godt. Den gav et overskud på kr. 5.500

Efterskrift.

Med anlæggelsen af Avedøre Stationsby i 70'erne, voksede indbyggerantallet. I 1975 rundede sognet de 11.000 indbyggere. Dermed var man berettiget til en ny kirke. Men hvor skulle den ligge? Det var Glostrup kommune, der arbejdede stærkt på en udbygning af Avedøre - Avedøre Holme skulle være Danmarks største samlede industriområde og dertil krævedes en masse arbejdere, der skulle bo i nærheden, og derfor blev Stationsbyen udtænkt. Og i midten af Stationsbyen lå institutionsbåndet, der skulle rumme børneinstitutioner, 2 skoler, Avedøre gymnasium, et stort indkøbscenter, et bibliotek og en kirke og måske

også en svømmehal. Allerede Glostrup kommune placerede kirken midt i denne nye bydel. Den placering var hverken ønsket af Avedøreboerne eller Stationsbyens pionerer, men det blev sådan! Og det har haft betydning for både byen og kirken. På en positiv måde, at der er tænkt nye tanker og fundet nye veje. I 1972 blev Bent Sørensen afløst af Niels K. Kristensen, og fra 1989 har embedet som sognepræst og kirkebogsfører været i hænderne på Paul Christian Kühle.

Avedøre Kirke, bygget i 1976-77, som den ser ud i dag, beliggende i Avedøre Stationsby.

En aften med Preben Kragelund

To gamle Hvidovredrenge, Lars Bo og Preben, udveksler erindringer om den glørværdige fodboldtid i HIF i 60'erne, og hvad der siden hændte.

Af Lars Bo Henriksen

Mandag den 19. november 2012 havde vort selskab besøg af Preben Kragelund, som havde lovet at fortælle om sit liv og sin karriere.

Når netop Preben var indbudt, var det fordi han er Hvidovre-dreng. Det blev han i 1951, da han som 11-årig flyttede fra Vanløse til Sognegårds Alle i vor kommune. Familien kom til Bredalsparken, som lå i et område, hvor der endnu var marker med heste. Han kom fra en ren drengeklasse og fik

nogle problemer, da han på sin nye skole, Kettevejskolen, som skolen dengang hed, kom til at gå i klasse med piger. Selv om han – efter eget udsagn - havde været ret livlig, nævnte han både Lise Albertsen og Lange Jacob som lærere, han havde haft godt forhold til.

Han kom hurtigt ud i HIF og spillede også håndbold i DUI. Havde rigtig gode minder om ungdomstiden i HIF, men tog alligevel sammen med et par kammerater et år til Mariendal på Frederiksberg. I Bredalsparken var der kammera-

ter, og vi fik historien om Benny Pladesmed og turen til Hamborg.

Han kom i lære hos Lindinger og senere 9 år hos Brøste i en periode, hvor han læste HD, men selv om han flyttede til Fyrmestervej i Brøndby Strand, bevarede han en god kontakt til vennerne i HIF, hvor han havde debut på Hvidovres førstehold i 1960. Dengang spillede holdet i københavnerserien. I de første år i 60'erne var der musik på Frihedskroen, og det blev stedet, hvor fodboldspillere mødtes.

I 1973 prøvede han at starte eget firma, men oliekrisen gjorde det så svært, at den unge HD'er havnede hos Per Henriksen (ham med kommanditisterne) i rederiet, Mercandia. Men selv om han på et tidspunkt lignede en kronprins, var de 2 personer så uenige om væsentlige emner, at deres veje måtte skilles. De havde dog i mange år kontakt til hinanden.

Når Preben har haft så flot en karriere, er det - ifølge referenten - i høj grad hans evner til at skabe kontakter og at kommunikere. Disse egenskaber må Bent Hansen fra Handelsbanken have bemærket. Han var i starten af firserne primus motor i oprettelsen af det, som i de første år var et privat foretagende, og som fik navnet Team Danmark. Bent Hansen var i 1982 med til at få ansat Preben

som direktør, der skulle skaffe sponsorer til at støtte eliteidrætten og dens udøvere. Begrundelsen for oprettelsen af Team Danmark var de mangelfulde resultater ved de store internationale stævner som f.eks. de Olympiske Lege.

Senere blev Team Danmark et offentligt foretagende med egen lovgivning, repræsentantskab og bestyrelse, men stadig med Preben som direktør. Preben fortalte om tankerne bag eliteloven, f.eks., at loven - for at skåne de unge - kun gjaldt for udøvere over 15 år. Desuden betonedes også det sociale ansvar, der indebar, at eliteudøverne sikredes uddannelse. De første år var der kamp mod forbundene, som - i følge Preben - havde lidt vanskeligt ved at forstå, hvad samarbejdet gik ud på.

I mange år havde Preben et fortrinligt samarbejde med Per Kaalund og senere med Ove Dalsgaard og Erik Nielsen, men da de gik af, kunne Preben ikke etablere de samme gode relationer til den nye unge formand, og det endte efter 22 års ansættelse i TEAM DANMARK med, at han efter OL i Athen 2004 gik af med en pæn aftrædelsesordning.

Sluttelig viste Preben billeder fra de mange olympiske lege, han havde været involveret i og fik herunder fortalt, hvorledes medaljehøsten er forbedret. Til gengæld

lykkedes det ikke for ham at få Tour de France til Danmark. Preben har i dag genoptaget sin private virksomhed, er medlem af en del bestyrelser, bl.a. formand for Sportens Hall of Fame, og har sammen med Per Kaalund redigeret en bog om idrætsledelse.

Efter at have hørt Preben fortælle,

tror jeg godt, at han stadig vil betegne sig selv som Hvidovre-dreng. Han lød i hvert fald sådan, når han talte om, hvad tiden i Hvidovre havde betydet for ham.

Der var - talte Ole Asbjørn - 55 tilhørere, som havde en hyggelig aften med en god fortæller.

4H i Avedøre

Af Jens Frederik Jørgensen

På billedet ses et grønmalet træhus, der står lige nord for Avedøre Gadekær. Skiltet reklamerer for 4H – Grøn fritid for store og små. Lysholmgaard har oplyst, at de indtil for 4-5 år siden udlejede arealet, hvor træhuset står, til nyttehaver for 4H.

Her stopper indtil videre historien

om 4H-arbejdet i Avedøre. Da Hvidovre Lokalhistoriske Selskab gerne vil fortælle mere om 4H-arbejdet, hører vi gerne fra dig, hvis du kan hjælpe os med erindringer om 4H-arbejdet. Henvendelse kan ske til

Jens Frederik Jørgensen
36773076 eller jfj@tdcadsl.dk.

4H er en forening for børn og unge med det formål at skabe interesse for naturen, dyr, jord og mad.

De 4 H-ers betydning er: Hånd, Hoved, Hjerte og Helbred.

Per Arild: ”Her er mit liv”

Per Arild fortalte om sit spændende liv, ikke mindst i idrættens verden

Af Frank Gudmann

Overskriften dækkede et par koncentrerede timer en januar aften - og hvilket liv: Vi kom vidt omkring, hvad angår såvel tidsforløb som geografisk udbredelse, job, interesser m.m.

Begyndelsen i 1937 var i Valby, hvor familien boede tæt ved Toftegårds plads; men i sommerhalvåret rykkede man til Hvidovre, hvor der på Aktæons alle var bygget et lille sommerhus, som trods datidens standard (fx ingen strøm) gav gode rammer for familielivet. Den lille Per blev derfor døbt (og i øvrigt mange år senere også gift) i Hvid-

ovre og kom i kraft af sin voksende interesse for sport til at tilbringe en stor del af tiden på Hvidovre stadion. En af de oplevelser, han dog husker fra Valby, er, at Aller-huset, som lå tæt på lejligheden, under krigen blev sprængt i luften. Skoletiden foregik på Rughavevej skole, men iflg. ham selv lærte han nok mere tysk efter skoleafslutningen på en 14-dages cykeltur sydpå end i timerne på skolen.

De næste år blev brugt på at lære et fag i en farvehandel ved Tingstedet. Forretningen var kendt vidt omkring, idet varer ofte blev bragt ud ved hjælp af en hestevogn.

Indkaldelsen til militæret lød på 1-1-1958 med mødested hos fodfolket i Tønder, men af ikke helt gennemskuelige grunde lykkedes det ham at ende i Avedøre. En fordel var, at håndboldtræningen også foregik her, og der blev givet speciel tilladelse til, at Per kunne træne på tidspunkter, hvor han egentlig skulle være i selve belægningen. Exceptionelt lykkedes det også med begrundelse i håndboldspillet at skaffe ekstra orlov i en del week-ender.

”Arbejdslivet” begyndte i en farvehandel på Østerbro, derefter et engros firma, men så ramte han tilsyneladende det rigtige: Stelling farvefabrik, hvor han efter kort tid endte i skibsafdelingen som rejsende. Samme år blev han formand i HIF håndbold, men klarede begge dele bl.a. gennem en god bestyrelse, som overtog, når han selv var borte. Forholdene for håndbolden var dog ikke de bedste, da man måtte tage til takke med træningstider, hvor der var plads – dvs. forskellige steder og forskellige tidspunkter. Dette ændredes dog radikalt med den nye Dansborghal i 1966: Faste træningstider, og klubben voksede, men med den også i dag kendte følgevirkning, at andre klubber af og til gik på strandhugst, så nogle gode spillere forsvandt. Der var dog i flere år hovedsageligt fremgang, ikke mindst forstærket af et DM (damer) i 72. Rejser, bl.a. til en venskabsklub i Bremen, blev klaret på billigste

måde, såvel pr. tog, bus, biler eller en blanding; ofte gik turen som nat tur over Gedser-Travemünde, men så havde Per mulighed for at tale med kaptajnen og dermed klare noget af sit job samtidig.

HIF fodbolds historie med den konstante fremgang gennem flere år, bl.a. med DM i 1966, er jo ret kendt. En af følgevirkningerne var kampe mod henholdsvis Real Madrid og Juventus (= penge i kassen). Vi hørte mange anekdoter; her skal blot nævnes enkelte: At ”male et tog” betyder, at enkelte spillere var dårlige og kastede op ud af vinduet under fart. Når Per ind imellem var stadionspeaker, kendte han ikke altid navnene på alle indskiftningsspillere og måtte tage fantasien til hjælp. Hvis spillerne havde vundet i Randers, var en følgevirkning, at der på Hundestedfærgen blev budt ”Velkommen – specielt til Hvidovre”. Og grundet oliekrisen 1973 kom en periode med kun koldt bad efter træning.

I det private erhvervsliv blev det til mange rejser, hvilket ofte gav flere dages ventetid, når fx et skib endnu ikke var ankommet til den aftalte havn. Også her fik vi en del anekdoter, bl.a. om et besøg i Nordsverige, hvor folk stod og malede et skibskrog – desværre var der grundet kulde et tykt lag is indenunder. Efter 3 dages venten i Amsterdam viste kaptajnen sig at være fra Bornholm. En enkelt gang i Cape Town skulle en stor tanker ordnes i

dok; den lå i "frihavnen", så alle ture til og fra skulle gennem tolden med tilhørende diverse problemer. I øvrigt havde Per nogle steder et ry for at komme meget tidligt – han syntes jo, at han var nødt til at komme, når han var sikker på at møde de rigtige personer (såvel kl. 7 morgen som kl. 24).

Oliekrisen medførte væsentlige prisstigninger på maling og følgende problemer for såvel rederier som skibsværfter og dermed for flere malingsfabrikker, og der forekom flere fusioner. Allerede et par år inden havde enkelte udbrydere fra Stelling begyndt på en frisk, og som slutresultat kom Per til det store norske firma Jotun, hvor han fortsatte sit arbejde. I 1976 skete desværre på fabrikken en stor eksplosion og brand med 300 meter høje flammer med en følgende problematisk periode, som bl.a. lykkedes ved hjælp af andre fabrikker, som kom til hjælp.

I Hvidovre var klubønsker om bedre idrætsfaciliteter kommet på dagsordenen, og 13-1-79 blev Frihedens idrætscenter indviet med Per Arild som nyansat inspektør; noget fyrværkeri inde tændte dog i utide og medførte masser af røg under talerne. De første år dukkede der flere startproblemer op – utæt tag, hæve-/sænkebunden i svømmehallen, diverse dårlig maling m.m. Siden har der dog været rigtig mange "nysgerrige" besøgende i form af firmaer (bl.a. fra Japan). 1980 skul-

le der være EM i curling her, så en mindre delegation rejste til Italien for at få erfaring; her sørgede man bl.a. for en "dansk" aften med div. pølse, brød og snaps m.m. – stor succes. Et par år efter var der VM i skøjteløb Brøndby/Hvidovre; da man ikke måtte kunne se figurtegningerne, der bruges i curling, malede man oven på isen (!). I mellemtiden havde man i øvrigt fået landets første elektriske ismaskine.

Igennem årene har man prøvet forskellige nye arrangementer, fx jazz, fødselsdagsfester, morgensvømmernes jul, tør vandmassage (hvilket gav to gange reklame i TV Lorry) og senioridræt tirsdag formiddag. Ved EM i curling i 1986 var indrettet pagode + vandbassin i isstadion. Og man har været med til at grundlægge et isstokforbund (her havde man også en tur til Italien for at lære), hvilket medførte et EM her i 1997. Sølvmedaljen i curling ved OL 1998 gav en udvidelse af centret med en ny ishal. Parallelt med de øvrige gøremål har Per så siden 1977 været medlem af Lions Club i Hvidovre og ligeledes her lagt megen tid og energi, bl.a. to perioder som præsident. Det har også ind imellem medført noget rejseaktivitet.

Pers afsluttende ord: *"Det har været spændende, og idræt giver altså rigtigt mange muligheder for at møde fremmede mennesker!"*

MEDLEMS-ARRANGEMENTER 2013

Mandag den 25. februar kl. 19 i Lille Friheden

Lotte Rømer, sangerinde, har i bogen "Under sølvfluglens vinger" skrevet om barndom og ungdom i Hvidovre, og i bogen "Hvidovre-Rock 1960-1980" om sin musik i rockmusikkens verden. Det er en yderst kompetent musiker med baggrund i Hvidovre, som vil fortælle om oplevelser fra et begivenhedsrigt liv.

Onsdag den 27. februar kl. 19

Billedlotteri i Rytterskolen. Se mere om arrangementet inde i bladet

Mandag den 11. marts kl. 19 i Lille Friheden

Ordinær Generalforsamling

Onsdag den 20. marts kl. 13-17 Besøg i Ejbybunkerens.

Se mere om arrangementet inde i bladet og på vores hjemmeside.

Tirsdag den 16. april kl. 13 Historisk kirketur i Hvidovre.

Se mere om arrangementet inde i bladet og på vores hjemmeside

Mandag den 22. april kl. 19 i Lille Friheden

Anja Olsen, *souschef og museumsinspektør* i Forstadsmuseet. Kendt som engageret leder og omviser i Cirkusmuseet. Men det er i en hel anden egenskab vi skal høre hende denne aften. Det drejer sig om Kalvebodernes historie. Kalveboderne har i tidens løb totalt ændret

karakter. Fra midten af 1800 tallet med enge og holme, og et vandareal langt mere omfattende end i dag. Inden for de sidste 60 – 70 år er de sket væsentlige inddæmninger og opfyldninger i området.

Lørdag den 4. maj kl. 10-15 Rytterskoledag.

Temaet for dagen har musik og sang som omdrejningspunkt. Se hele programmet inde i bladet og på vores hjemmeside

Onsdag den 29. maj kl. 18,30 Rundvisning i Avedøre landsby.

Vi mødes ved den gamle skole, hvor der indledes med en præsentation af det gamle Avedøre, der gør os bedre i stand til at se, hvordan nutidens bebyggelse er opstået oven på tidligere tiders. Lis Holmenlund vil efterfølgende tage os med på gåtur i området og undervejs fortælle om landsbyens huse og dens tidligere beboere. Vi slutter med kaffe i den gamle skole, hvor Johnni Andersen, oldermann for Avedøre Landsbylaug, vil fortælle om stort og småt fra livet i Avedøre landsby.

Tilmelding, undtaget generalforsamlingen, er nødvendig, og kan ske til Forstadsmuseet på tlf. 36490030, kl. 10-15 i ugen inden mødet, eller på museets e-mail adresse (se side 2)

Ændringer i de enkelte arrangementer: se Hvidovre Avis eller Selskabets hjemmeside.

Se mere på www.hvidovrelokalhistoriskeselskab.dk

BESTYRELSEN FOR HVIDOVRE LOKALHISTORISKE SELSKAB 2013

Formand Ole Asbjørn Petersen
Grenhusene 53
tlf. 2296 5785
e-mail: 5002701@bredalsparken.dk

Næstformand Jens Frederik Jørgensen
Ørumvej 20
tlf. 2423 0595
e-mail: jfj@tdcadsl.dk

Kasserer Lars Bo Henriksen
Hvidovrevej 402
tlf. 3678 4869
e-mail: larsbo@sport.dk

Bestyrelsesmedlem Frank H. Gudmann
Tavlekærsvvej 75
tlf. 2536 5481
e-mail: frankgudmann@gmail.com

Bestyrelsesmedlem Jette Randal-Lund
Østre Kvartergade 9 st.th
tlf. 2295 5431
e-mail: jette.randallund@gmail.com

KB-medl. Ømer Kuscü
Strandbyparken 20, st.tv
tlf. 2442 9294
e-mail: oku@hvidovre.dk

KB-medl. Nina Thøgersen
Arnold Nielsens Boulevard 107, 2. tv
tlf. 3649 4636
e-mail: ntx@hvidovre.dk

1.suppl. Benny Riisager
Østre Kvartergade 11
tlf. 6126 9261
e-mail: beriis@hotmail.com

2.suppl. Birte Gerdes
Strandmarksvej 46, 2.th.
2650 Hvidovre
3678 8404
e-mail: birtegerdes@yahoo.dk

Revisor Hubert Steffensen
Hesselbjergvej 12
3649 0963

Revisorsuppleant Inge Larsen
Berners Vænge 7. 2.tv.
tlf. 3678 4736

Udvalg

Forretningsudvalg :

Ole Asbjørn Petersen, Jens Frederik Jørgensen, Lars Bo Henriksen.

Arrangementsudvalg :

Ole Asbjørn Petersen, Knud Nygård Jensen, Birgit Møller Kristensen, Jette Randal-Lund.

Kommunikationsudvalg:

Ole Asbjørn Petersen, Jørgen Salhaug, Jette Randal-Lund, Jens Frederik Jørgensen., Poul Sverrild.

Kulturistudvalg:

Jette Randal-Lund, Birthe Gerdes.,

Web- og bladredaktør:

Jørgen Salhaug
Engstruppgårdsvej 38
tlf. 4098 0650
e-mail: redaktionenhls@live.dk

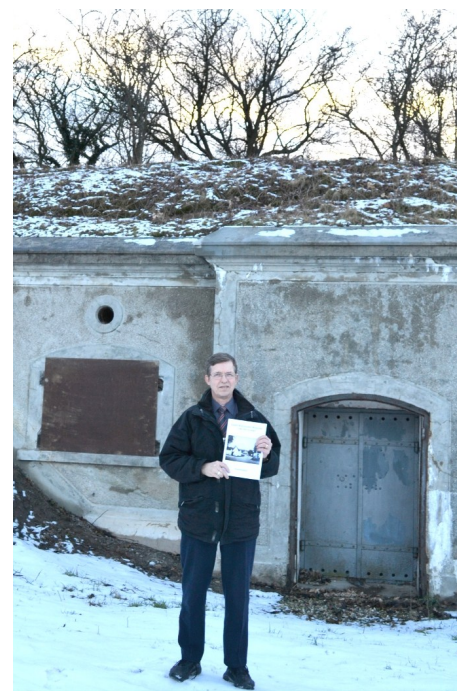

Girokonto: 8293 4707
Bankkonto: 5025 1028523
BEMÆRK DET ÆNDRERE KONTO-
NUMMER PÅ BANKEN

ADRESSEETIKET

Tur på Vestvolden

Af Anja Olsen og Jørgen Salhaug
Anmeldelse

Søren Østergård med et eksemplar af sin nye publikation ”Langs Vestvolden i Hvidovre—fra syd til nord”, foran et af de gamle forsvarsværker i vinterforklædning.

Søren Østergård har i mange år interesseret sig for forsvarsanlæg og i særdeleshed Københavns Befæstning. Søren har som en detektiv opsporet viden om Vestvolden og har, som en af de få, et stort overblik over anlægget, dets bygninger, interiør og forsvarshistoriske spor i Hvidovre. Det er både en fornøjelse og en gave, at Forstadsmuseet i samarbejde med Søren nu har fået publiceret sin store viden om de gamle forsvarsværker. Værket indeholder, foruden en masse historisk baggrundsviden, også en meget detaljeret gennemgang af de enkelte anlægs benyttelse, såvel i beskrivelser af de enkelte våben, deres navne og anvendelse, som fordeling og brugen af de menneskelige ressourcer til forsvaret af København

Mange af de omtalte anlæg har jo gennem årene været mere eller mindre skjult af bevoksningen, og svære at se fra selve Voldstien. Med publikationen i hånden kan alle nu gå en klogere kulturhistorisk tur på den utrolig skønne grønne Vestvolden. Der er således åbnet for en ny måde at se, hvad der gemmer sig ved og under Hvidovre Kommunes del af Vestvolden.

Tillykke til Søren for det store og omfattende arbejde. Vi ønsker alle god fornøjelse samt god tur på Vestvolden.